

BESTÄMNINGSNYCKEL

Citronbin *Hylaeus* i Sverige

Hona eller hane?

Honor: Huvudformen är viktig. Vissa arter har v-format huvud (största bredden högt upp, avsmalnande nedåt), andra har runt huvud (största bredden ungefär på mitten) – och sedan är det givetvis några arter som ligger lite mitt emellan. Även längden i förhållande till bredden på huvudet ska man notera. De vita/gula teckningarna i ansiktet varierar mycket. Någon art kan ha eller helt sakna dessa. Hos två arter, pärlcitronbi *Hylaeus dilatatus* och väggcitronbi *Hylaeus pictipes*, är formen på teckningarna artypiska, medan den hos andra kan ge åtminstone en tydlig vink om arten. Formen på mesopleurons framkant är en viktig karaktär för ett par arter. Den vita hårfransen på sidorna av första tergiten är oftast en tillförlitlig karaktär även om håren kan skavas bort. På insamlade djur kan håren klibba fast och bli svåra att upptäcka.

Hanar: De vita/gula teckningarna i ansiktet varierar mellan individer, olika mycket hos olika arter, men är ofta mer eller mindre artkaraktäristiska. Särskilt viktig är utbredningen av vitt/gult på pannskölden och på fälten närmast ögat, i dess övre del. Även färgen, från vitt till gult, bör man notera. Antennernas utformning hos hanarna är en mycket användbar karaktär. Antennskafet har olika form hos olika arter, hos några arter är det förstorat så att det framifrån ser ut som en boll eller bred oval. Baksidan är dock konkav. Utbredningen av gult på antennskafet varierar mellan arterna, liksom färgen på antennlederna.

Se beskrivningen av karaktärerna på sista sidan.

Honor

- 1 Vita hårfransar i nederkanten på sidorna av första tergiten, ibland otydliga hos små arter (i tveksamma fall prova båda alternativen) 2
 - Inga vita hårfransar på tergiterna 8
- 2 Vita hårfransar på 1:a-4:e tergiten. Pronotum utan gula streck. Första tergiten glansig. **franscitronbi *H. difformis***
 - Vita hårfransar bara på 1:a tergiten. Pronotum ofta med gula streck. Första tergiten glansig eller matt 3
- 3 Huvud runt (största bredden på mitten), ser tvärt avklippt ut i nederkanten. Ansiktsfläckar små och oftast långsmala, ligger intill ögat. Pronotum utan gula streck. Liten art (ca 5 mm) **småcitronbi *H. brevicornis***
 - Huvud v-format (största bredden ovanför mitten). Ansiktsfläckar ofta stora och trekantiga. Pronotum oftast med gula streck 4
- 4 Ansiktsfläckar ganska runda, utan spetsig form vare sig uppåt eller neråt, när inte ner till mandiblerna. Fovea lång, när ovanför ögat och viker där av i en båge in en bit mot de yttre punktögonen **väggcitronbi *H. pictipes***
 - Ansiktsfläckar ofta långa och spetsiga både uppe och nere. Fovea kortare 5
- 5 Antenner gula undertill. Kind (avståndet mellan ögat och mandibelbasen) lika lång som bredden på en antennled. Mesopleurons framkant skarp. Första tergiten glänsande **kölcitronbi *H. hyalinatus***
 - Antenner svarta eller mörkt gula under. Kind kortare. Mesopleurons framkant avrundad. Första tergiten mer eller mindre matt av mikroskulptur 6
- 6 Första tergiten matt med fin och ganska tät punktur. Huvud ofta aningen bredare än långt. Propodeums mellanfält knotttrigt. Bakre skenbenet oftast helt svart. Stor art (7,5–9 mm) **resedabi *H. signatus***
 - Första tergiten med ytterst fina punkter som mer eller mindre försvinner i mikroskulpturen. Huvud lika långt eller längre än brett. Propodeums mellanfält med åsar. Bakskenben gula överst. Medelstora arter (6–8 mm) 7
- 7 Huvud lika brett som långt. Första tergiten glänsande med svag mikroskulptur, nästan utan punkter. Kind mycket kort, som en fjärdedel av bredden av en antennled **ängscitronbi *H. confusus***
 - Huvud längre än brett. Första tergiten ganska matt med fin punktur som nästan försvinner i mikroskulpturen. Kind ungefär lika lång som halva bredden av en antennled **hedcitronbi *H. incongruus***
- 8 Ansikte med små, runda, gulvita fläckar intill clypeus, men inte intill ögat. Huvud runt. Pronotum oftast med gula streck. Alla skenben med gult överst. **pärlcitronbi *H. dilatatus***
 - Ansikte helsvart eller med fläckar intill ögat. Pronotum utan gula streck. Oftast bara bakre skenbenet med gult överst . . . 9
- 9 Pronotums yttre hörn tydligt avsatta, sidorna bildar nästan rät vinkel. Ansiktsfläckar gula **gårdscitronbi *H. communis***
 - Pronotums hörn avrundade. Ansiktsfläckar gula eller vita . . 10
- 10 Första tergiten glänsande och helt utan punktur. Ansiktsfläckar gula. Propodeums mellanfält knotttrigt **vasscitronbi *H. pectoralis***
 - Första tergiten glänsande med enstaka punkter, ibland svaga. Ansiktsfläckar saknas eller vitaktiga. Propodeums mellanfält knotttrigt eller med åsar 11
- 11 Huvud runt. Ansikte svart utan ljusa sidofläckar 12
 - Huvud v-format. Ansikte med ljusa sidofläckar (kan sällsynt saknas) 13
- 12 Antenner gula under i yttre delen. Hjärtformade fältet med skarp sidolist hela vägen, också mot sidofälten **rörcitronbi *H. pfankuchi***
 - Antenner helmörka eller bruna under i yttre delen. Hjärtformade fältet med tydlig sidolist längst ner men otydlig mot sidofälten. **backcitronbi *H. rinki***
- 13 Mesopleuron uppvikt längs framkanten. Propodeums mellanfält med skrovliga åsar. Ansiktsfläckar vita. Liten art (ca 5 mm) **smalcitronbi *H. angustatus***
 - Mesopleurons framkant avrundad. Propodeums mellanfält knotttrigt. Ansiktsfläckar gulvita. En större (ca 7 mm) och en mindre (ca 5 mm) art 14
- 14 Liten avsats mellan antennfästena. Huvud längre än brett med långa hårstrån i nederkanten av clypeus (kan vara bortslitna). Större art (ca 7 mm) . . . **ringcitronbi *H. annulatus***
 - Ingen avsats mellan antennfästena. Ansikte lika brett som långt utan långa hårstrån i nederkanten av clypeus. Liten art (ca 5 mm) **slankcitronbi *H. gracilicornis***

Hanar

- 1 Antennskaft kraftigt förstorat och tvåfärgat, ser ut som en gul och svart bred oval eller boll (sett framifrån). Antennleder gulaktiga under 2
 - Antennskaft långsmalt, hjärtformat eller konformat, som mest drygt dubbelt så brett som antennlederna. Dessa svarta eller gula under 4
- 2 Antennskaft bollformat (sett framifrån) med ungefär 1/3 gult och 2/3 svart **rörcitronbi *H. pfankuchi***
 - Antennskaft mycket bredare än långt, i formen som en bred oval (sett framifrån) 3
- 3 Antennskaftet har formen av en lite kantig oval, gränsen mellan det gula och det svarta går ganska diagonalt. Lika stor del gult som svart. Antenner gula på undersidan. Käkar vita **pärlicitronbi *H. dilatatus***
 - Antennskaftet har formen av en perfekt oval, gränsen mellan det gula och det svarta går vinkelrätt mot ovalens långsida. Den gula delen tydligt mindre än den svarta. Antenner gula, men mörka ytterst på varje led vilket gör att de ser randiga ut. Käkar svarta **backcitronbi *H. rinki***
- 4 Antennskaft tvåfärgade i svart och vitt eller gult, drygt dubbelt så breda som antennlederna, smalare nere och bredare uppe. 5
 - Antennskaft smalare eller konformade, helsvarta eller svarta med liten gul fläck eller smal gul rand 6
- 5 Antennskaft krumböjda, svarta med bred gul rand på yttersidan. Supraclypeus oftast helsvart, någon gång med lite gult längst ner **franscitronbi *H. difformis***
 - Antennskaft ej böjt, nästan lika mycket vitt som svart. Supraclypeus vit **ringcitronbi *H. annulatus***
- 6 Vita hårfransar i nere delen på sidorna av första tergiten, ibland otydliga på små arter 7
 - Inga vita hårfransar på tergiterna 12
- 7 Antennskaft konformat, dubbelt så brett som antennlederna, svart eller med en liten gul fläck. Huvud runt. Första tergiten matt, tät och ganska kraftigt punkterad. Liten art (ca 5 mm) **småcitronbi *H. brevicornis***
 - Antennskaft längre och smalare, oftast mindre än dubbelt så brett som antennlederna, hos flera arter betydligt smalare. Huvud v-format. Stora och små arter 8
- 8 Mycket liten art (4–5 mm). Bakskenben gula med bara en liten mörk fläck som inte når runt hela benet. Första tergiten glänsande med bara svag mikroskulptur och fin och tät punkturlin **väggcitronbi *H. pictipes***
 - Större arter (minst 5 mm). Bakskenben svarta till minst hälften 9
- 9 Huvud lika brett som långt. Labrum och mandibler svarta. Bakskenben nästan helt svart, bakmetatars ungefär till hälften svart **resedabi *H. signatus***
 - Huvud lika långt eller längre än brett. Labrum och mandibler svarta eller vita. Bakskenben till hälften gult. Bakmetatars helt gul. 10
- 10 Kind (avståndet mellan ögat och mandibelbasen) lika lång som bredden på en antennled. Mesonotum med ganska lång vitaktig behåring. Mesopleurons framkant skarp. Första tergiten glänsande med gles och ganska kraftig punkturlin. Antenner klargula på undersidan **kölcitronbi *H. hyalinatus***
 - Kind kortare. Bara ytterst kort behåring på mesonotum. Mesopleurons framkant avrundad. Antenner mörka eller mörkt gula på undersidan 11
- 11 Labrum och mandibler vita. Huvud längre än brett. Ansiktsmaskens sidofält gulvita, går upp i en spets som når ovanför antennfästet. Första tergiten matt av mikroskulptur, med tät och ganska tydlig punkturlin **hedcitronbi *H. incongruus***
 - Labrum svart och mandibler vita. Huvud lika långt som brett. Ansiktsmaskens sidofält benvita, når upp till i jämnhöjd med antennfästena. Första tergiten svagt glänsande med mikroskulptur och spridd och fin punkturlin **ängscitronbi *H. confusus***
- 12 Ansiktsmask gul, oftast med tydliga svarta sidor på clypeus. Sidofälten följer ögat förbi antennfästet och viker sen in ovanför detta. Supraclypeus gul åtminstone i nedre delen, sällan helt svart. Antennskaft svart och nästan dubbelt så brett som antennlederna. Pronotums yttre hörn tydligt avsatta, sidorna bildar nästan en rät vinkel **gårdscitronbi *H. communis***
 - Pronotums hörn avrundade. Ansiktsmask gul eller vitaktig utan svarta sidor på clypeus 13
- 13 Ansiktsmask rent gul, sidofälten följer ögat och är rundade överst, ej spetsiga. Propodeums mellanfält med tydliga tvärgående åsar. Första tergiten glänsande utan punkturlin. Antennskaft svarta, dubbelt så breda som antennlederna. Större art (minst 6 mm) **vasscitronbi *H. pectoralis***
 - Ansiktsmask vitaktig. Första tergiten glänsande eller matt, mer eller mindre punkterad. Efterryggens mellanfält mer eller mindre knottrigt. Små arter (Ca 5 mm) 14
- 14 Första tergiten glänsande med tät punkturlin. Ansiktsmasken vitaktig, sidofälten når ovanför antennfästena och avslutas med små "bollar" en bit in från ögats kant. Mesopleuron uppviktt längs framkanten **smalcitronbi *H. angustatus***
 - Första tergiten matt med fin och tät punkturlin. Ansiktsmaskens sidofält når inte fullt upp till antennfästena. Supraclypeus svart **slankcitronbi *H. gracilicornis***

För att se citronbiets karaktärer samt honornas och hanarnas huvuden framifrån – se Yrfän 3/2017:
https://www.sef.nu/download/yrfan/yrfan_2017/Citronbin-Holmstrom-Yrfan-2017-nr-3.pdf
https://www.sef.nu/download/yrfan/yrfan_2017/Yrfan-2017-nr-3_web.pdf

Text: Göran Holmström.